

**РЕЖИМ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ
ОХОРОНИ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ РОСЛИННОГО СВІТУ**

НТУ «Дніпровська політехніка»

Шлапаков Антон Дмитрович
Науковий керівник: к.т.н., доц. Тюря Юлія Іванівна

В повсякденному житті людини рослини стали звичайним видовищем, яке не викликає здивувань, дивлячись на тіньові дерева на вулицях, на траву в скверах та парках, на квіти біля подвір'я та на клумбах тощо. Відповідно ми перестаємо думати про їх вирішальну роль для наших екосистем, не усвідомлюємо їх важливість для нашого життя, не оцінюємо обсяги антропогенного впливу на природу. Але людське життя на Землі було б неможливим, якби не відбувався безперервний процес фотосинтезу в зелених рослинах, тому сьогодні для будь-якої держави важливим завданням є забезпечення належної охорони рослинного світу, адже рослини є найбільш беззахисними перед діяльністю людини. Також, беручи до уваги інтенсивний розвиток процесу урбанізації в Україні, актуальним наразі є організація та збереження озеленення міст. Оскільки зелені насадження серед забудови населених пунктів сприяють поліпшенню мезо- і мікроклімату та санітарно-гігієнічних умов існування людей.

Правові та організаційні засади озеленення населених пунктів, які спрямовані на забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини встановлені Правилами утримання зелених насаджень у населених пунктах України від 10.04.2006 № 105 (далі – Правила) [1]. Відповідно до п. 4.2. Правил на об'єктах благоустрою зеленого господарства забороняється пошкоджувати дерева, кущі, квітники, газони. Водночас враховуючи вимоги Правил, видалення дерев можливо для таких, що вирости самосівом, для аварійних дерев, з метою санітарного очищення території об'єкта благоустрою, в окремих випадках задля зменшення щільності загущеної посадки дерев, а також у разі ураження крони дерев омелою білою більш ніж на 60%. При цьому п. 7.2 Правил встановлено, що видалення дерев, які вирости самосівом, здійснюються за рахунок державного або місцевих бюджетів. Розділом 7 зазначених Правил передбачено, що охороні та відновленню підлягають усі зелені насадження в межах населених пунктів під час проведення будь-якої діяльності [1].

Порядком видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 № 1045 (далі – Порядок), визначено, що видалення зелених насаджень здійснюється у разі знесення аварійних, сухостійних і фаутичних дерев, а також самосійних і порослевих дерев з діаметром кореневої шийки не більш як 5 сантиметрів [2]. Пунктом 3 цього Порядку встановлено, що видалення зелених насаджень на території населеного пункту здійснюється за рішенням виконавчого органу сільської, селищної, міської ради на підставі ордера [2]. Обов'язковою умовою видачі ордера є визначення відновної вартості зелених насаджень, що підлягають видаленню. Відповідно до Методики визначення відновної вартості зелених

насаджень, затвердженої наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 12.05.2009 № 127 (далі – Методика), відновна вартість дерев та кущів складається із вартості їх створення (посадки) та утримання за попередні роки з урахуванням характеристик, які визначають їх цінність [3]. Водночас при розрахунку відновної вартості враховуються: витрати на виконання робіт з їх утримання за попередні роки з урахуванням планового прибутку та податку на додану вартість із застосуванням коефіцієнтів якісного стану і зонального розподілу території населеного пункту, витрати матеріальних і паливно-енергетичних ресурсів з урахуванням прогнозу індексу зміни цін виробників, ставок податків і зборів (обов'язкових платежів), а також норм і нормативів з оплати праці, адміністративні витрати та інші витрати [3]. Аналізуючи Методику, можна стверджувати, що наведений розрахунок є ґрунтовним і розгорнутим та охоплює й враховує зміни, умови та вимоги у часі. На наш погляд, методика розрахунку відновної вартості дерев, є досить об'єктивною.

Але постає питання щодо визначення збитків у разі заподіяння шкоди довкіллю, зокрема при знищенні зелених насаджень у населених пунктах.

Законом України «Про рослинний світ» за порушення законодавства про рослинний світ передбачено цивільно-правова, дисциплінарна, адміністративна або кримінальна відповідальність. За протиправне знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу винні особи несуть відповідальність (ст. 40) [4]. Також враховуючи особливості застосування цивільної відповідальності за порушення екологічного законодавства, відповідно до ст. 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», встановлено, що шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, підлягає компенсації у повному обсязі [5]. Своєю чергою у разі заподіяння шкоди довкіллю збитки обраховуються відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 08.04.1999 №559 «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міста та інших населених пунктів» (далі – такси) [6].

Практику правозастосування окресленого розглянемо на прикладі судової справи № 161/19852/20. Так при проведенні перевірки працівниками Державної екологічної інспекції у Волинській області було встановлено, що ОСОБА_1 та ОСОБА_3 самовільно знищили три дерева породи вишня, одне дерево породи туя та одне дерево породи ялина (колюча) в м. Луцьку без відповідних на це документів (ордеру). [7]. Відповідно до ст. 153 Кодексу України про адміністративні правопорушення на винних осіб було накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу, а саме 170 грн. Також за знищення зелених насаджень за таксами було розраховано збитки на загальну суму 3887,50 грн.

На сьогодні ринкова вартість одного саджанця дерева, наприклад породи туя, коштує від 300 до 8000 гривень. Та ж ялинка (колюча) може коштувати від 100 до 2000 грн. При розрахунку за таксами розмір шкоди, заподіяної зеленим насадженням, обчислюється за кожне дерево, знищене або пошкоджене до ступеня припинення та неприпинення росту, з врахуванням лише одного показника, зокрема діаметру дерева (у корі) біля шийки кореня. На наш погляд,

така методика розрахунку є край гуманною для винних осіб, оскільки не враховує ні цінність певної породи деревини, ні місце розташування дерев у населеному пункті, ні зростання цін і витрат на утримання зелених насаджень, та вплив інших чинників.

Підсумовуючи розгляд цього питання, пропонуємо переглянути та внести зміни у постанову Кабінету Міністрів України від 08.04.1999 №559 «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міста та інших населених пунктів» з метою її актуалізації до сьогодення та врахування всіх чинників, які впливають на формування вартості деревини. Іншою пропозицією є застосування для розрахунку збитків за знищення зелених насаджень в населених пунктах єдиної методики розрахунку, запропонованої Міністерством з питань житлово-комунального господарства України, зокрема Методики визначення відновної вартості зелених насаджень.

Перелік посилань

1. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України. Наказ Мінбуд України від 10.04.2006 № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0880-06>.

2. Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 № 1045. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1045-2006-%D0%BF>.

3. Про затвердження Методики визначення відновної вартості зелених насаджень. Наказ Мінжитлокомунгосп від 12.05.2009 № 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0549-09>.

4. Про рослинний світ. Закон України від 09.04.1999 № 591-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text>.

5. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

6. Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.1999 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/559-99-%D0%BF>.

7. Справа № 161/19852/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96016481>.